

DLA doktori értekezés tézisei

Kiss Gergely Ádám

A Jazz hatása Martinů művészetének, stílusának változására a gordonkához
köthető alkotásainak tükrében

Témavezető: Fazekas Gergely Phd

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28. számú művészet- és művelődéstörténeti tudományok besorolású doktori iskola

Budapest

2022

I. A kutatás előzményei

Martinů közel 400 művet komponált, mégis – főként itthon – a kevésbé ismert zeneszerzők közé tartozik. Ez annak is köszönhető, hogy a szerző sokáig tiltó listán szerepelt hazájában. Ennek eredményeként máig nagyon kevés az angolul, németül elérhető irodalom, és tudomásom szerint Nagy Míra 2019-es doktori értekezését megelőzően nem igen készült magyar nyelvű tanulmány sem a szerzőről, sem műveiről, ami a forráskutatás szempontjából nehézséget jelentett. Sok szempontból lehetne vizsgálni Martinů műveit, azonban számomra a jazz jelenléte volt az, amivel elsőr találkoztam, és ami elsőre megfogott a zenéjében. Ez után született a elhatározás, hogy disszertációban ebből a perspektívából szeretném megközelíteni a szerzőt.

II. Források

A disszertáció megírásához felhasznált meghatározó források:

Miloš Šafránek: *Bohuslav Martinů: The Man and His Music*. Mrs. Božena Linhartová (ford.). New York: Alfred A. Knopf Inc, 1944.

Miloš Šafránek: *Bohuslav Martinů: His Life and Works*. London: Allan Wingate, 1962.

Brian Large: *Martinů*. London: Gerald Duckworth, 1975.

Deborah Mower: *French Music and Jazz in Conversation. From Debussy to Brubeck*. (Music since 1900). Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

F. James Rybka: *Bohuslav Martinů: The Compulsion to Compose*. Lanham: Scarecrow Press, 2011.

Christopher Hogwood: „*Critical notes*.” In: Uő. (szerk.): *Bohuslav Martinů – La Revue De Cuisine. Ballet pour six instruments (1927)*. Párizs: Éditions Musicales Alphonse Leduc, 2003, 85–96.

Christopher Hogwood: „*Preface*.” In: Uő. (szerk.): *Bohuslav Martinů – La Revue De Cuisine. Ballet pour six instruments (1927)*. Párizs: Éditions Musicales Alphonse Leduc, 2003, xv–xxiv.

Jeffrey H. Jackson: *Making Jazz French. Music and Modern Life on Interwar Paris*. Gilbert M. Joseph, Emily S. Rosenberg (szerk.): *American Encounters/Global Interactions*. Durham: Duke University Press, 2003.

Jaroslav Mihule: *A Pocket Guide to the Life and Work of Bohuslav Martinů*. Polička: Municipal Museum and Gallery Policka, 2008.

III. Módszer

Disszertációmban szeretném bemutatni, hogyan hatott a jazz Martinů művészetére, ennek részeként megvizsgálom a Martinůt Párizsban körülvevő művészeti közeget (előadókat, együtteseket, helyszíneket, lemezfelvételeket, valamint, hogy melyik zeneszerzőtől és milyen kompozíciók születtek). Hogy átfogó képet kaphassunk, a disszertáció első fejezetében végig követem Martinů életét és művészetének, stílusának formálódását a párizsi évekig, mivel a jazz szempontjából ez volt a meghatározó (minden, ami a későbbi darabjaiban jazzhez köthető elem, ebből az időszakból táplálkozik). Munkám során elsősorban arra koncentrálok, ami témámhoz kapcsolódik, vagyis, hogy milyen hatást gyakorolt a jazz Párizsra, illetve a francia zenei életre. A további fejezetekben a jazz hatására született műveinek áttekintése után bemutatom, hogy a három cselló-zongora szonátában milyen jazzes elemek, hatások maradhattak meg a jazzt konkrétan felhasználó, vagy annak hatására írt kompozícióiból. A művek nagy száma miatt ez egy szubjektív válogatás mind a kifejezetten jazz hatására született, mind a jazzt felhasználó kompozícióiból. Természetesen számomra szempont volt, hogy a jazz inspirálta művekben is a csellónak jelentős szerepe legyen.

IV. Eredmények

Martinů kifejezetten a jazz hatására született kompozícióit vizsgálva világossá válik, milyen mértékben növekedett meg Martinů műveiben a ritmikus elemek használata, valamint megfigyelhető a különböző formulák elsajátítása, magába olvasztása. Ezeket szem előtt tartva számos érdekes terület figyelhető meg mind a *Konyha Revüjénél*, mind a három gordonka szonátánál.

Bartók három eshetőséget jelölt meg arra a kérdésre adott válaszában, hogy a parasztszene milyen formában nyilvánulhat meg a műzenében, a népzene milyen módon tudja felhasználni a zenszonátá. Ezt az elgondolást alapul véve készítettem el Martinů disszertációmban megemlített, jazzhez köthető műveinek felosztását táblázatba rendezve.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja

2014. május 1. Montclair, John J. Cali School of Music, Jed Leshowitz terem. Martinů: II. gordonka – zongora szonáta, H. 286. Steven W. Ryan (zongora).

2014. május 10. Montclair, John J. Cali School of Music, Jed Leshowitz terem. Martinů: II. gordonka – zongora szonáta. Steven W. Ryan.

2016. június. Budapest, Weiner Leó Zeneiskola és Zeneművészeti Szakgimnázium, Weiner terem. Martinů: II. gordonka – zongora szonáta. Farkas Zsolt (zongora).

2018. január 31. Budapest, Zeneakadémia, Solti terem. Martinů: II. gordonka – zongora szonáta. Farkas Zsolt.

2018. június. Új Nemzeti Kiválósági Program szakmai beszámoló, *Frank Rybka és Bohuslav Martinů kapcsolata*.

2019. március 14. Budapest, Zeneakadémia, Solti terem. Martinů: Bergerettes, H. 275. Miranda Liu (hegedű), Nagy Míra (zongora).

2019. március, Budapest: Francesco Dillon mesterkurzusa. Martinů: Bergerettes. Miranda Liu, Nagy Míra.

2019. május, Budapest: Kelemen Barnabás mesterkurzusa. Martinů: Bergerettes. Miranda Liu, Nagy Míra.

2020. február 9. Budapest, Ádám Jenő Zeneiskola. Martinů: Bergerettes. Miranda Liu, Nagy Míra.

2020. február 24. Budapest, Zeneakadémia, Solti terem. Martinů: Bergerettes. Miranda Liu, Nagy Míra.